

Unim esforços per combatre l'abandonament
escolar

Document 1 - Informe d'anàlisi

Catalunya (Espanya)

16.12.2014

I. Context de polítiques nacionals i regionals

I.1. - Breu perspectiva sobre l'educació obligatòria nacional i regional

El sistema educatiu espanyol es basa en un marc legislatiu comú per a totes les regions, però cada regió té competències per adaptar-lo a la seva realitat. Malgrat això, la darrera llei aprovada el 2013, la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (08/2013), ha incorporat una major rigidesa i permet menys opcions per adaptar-la. A Catalunya, els seus efectes són més greus atès que interfereix en assumptes com el català.

Tot el sistema educatiu es presta a través d'escoles públiques i escoles privades amb subvencions de l'Administració pública. També hi ha algunes escoles privades sense subvenció pública, però són escoles més exclusives.

I.1.1. Sistema educatiu formal

ETAPA	EDAT	OBLIGATÒRIA
Educació preescolar	0-6	No
Educació primària	6-12	Sí
Educació secundària		
Educació secundària obligatòria	12-16	Sí
Batxillerat	>16	No
Formació professional inicial (programes de segona oportunitat)	>16	No
Formació professional	>16	No
Estudis universitaris	>18	No
Altres: Escoles d'adults, ensenyaments d'idiomes, esportius,	>16	No

Font: Generalitat de Catalunya

1. **Educació preescolar.** És l'etapa anterior a l'educació obligatòria i s'imparteix a infants d'entre 0 i 6 anys. S'organitza en dos cicles de tres cursos: 0-3 anys (primera infància) i 3-6 anys.

Les escoles que imparteixen només l'educació preescolar inicial són escoles bressol o llars d'infants. El segon cicle sempre queda integrat a les escoles de primària, la qual cosa vol dir que està subvencionat per l'Estat. De fet, tot i que no forma part de l'educació obligatòria, tots els infants s'escolaritzen als 3 anys.

S'organitza d'acord amb els principis de l'educació inclusiva i presta una atenció particular a la diversitat dels nens en la detecció precoç de necessitats educatives especials, a la intervenció en les dificultats de desenvolupament tan aviat com es detecten i a una cooperació estreta entre les escoles i les famílies.

2. **Educació primària.** És obligatòria i gratuïta. Consta de sis cursos i s'organitza en tres cicles de dos cursos cadascun: cicle inicial, cicle mitjà i cicle superior. Habitualment, els nens comencen aquest període amb 6 anys i l'acaben amb 12 anys.

La finalitat de l'educació és proporcionar a tots els estudiants una educació que els permeti desenvolupar competències personals i socials; adquirir competències i habilitats relacionades amb l'expressió i la comprensió oral, l'expressió escrita i la comprensió lectora, les matemàtiques bàsiques i l'ús de les noves tecnologies i la comunicació audiovisual; desenvolupar les habilitats d'esforç, treball i estudi; expressar la sensibilitat artística, la creativitat i l'afectivitat, i conèixer els elements bàsics de la història, la geografia i les tradicions de Catalunya que n'afavoreixin l'arrelament.

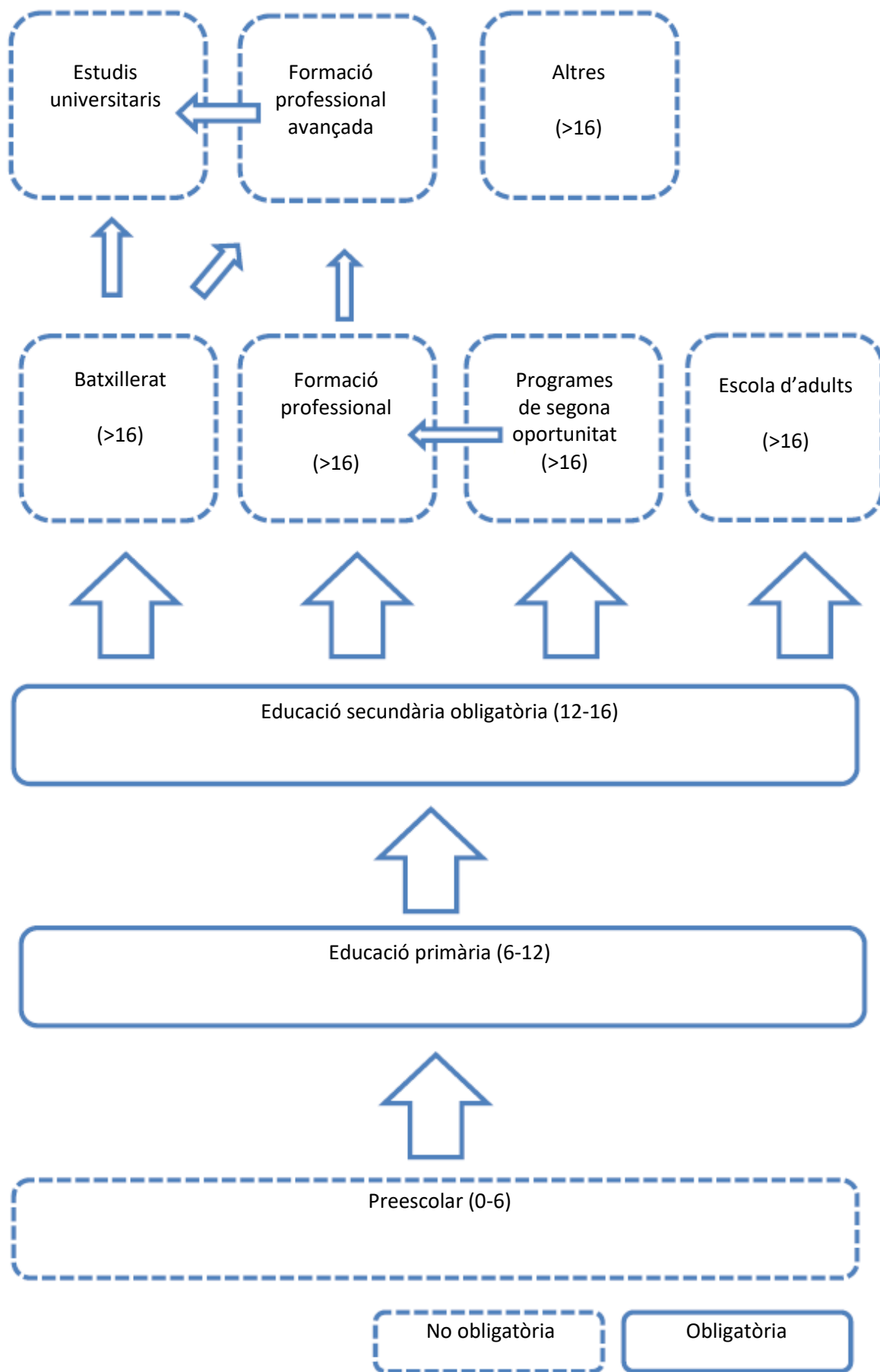
3. **Escola secundària obligatòria.** És gratuïta i consta de quatre cursos. Habitualment, els estudiants inicien aquest període amb 12 anys i l'acaben amb 16 anys, tot i que tenen dret a romandre al centre fins als 18.
4. **Batxillerat.** Aquesta etapa habitualment transcorre entre els 16 i els 18 anys, tot i que està oberta a persones de qualsevol edat, i es pot fer presencial o a distància. Consta de dos cursos de trenta hores setmanals. El batxillerat prepara els estudiants per als estudis posteriors, que poden ser tant professionals com universitaris, però no els prepara especialment per accedir a una feina.
5. **Formació professional.** La formació permet rebre la qualificació per exercir diverses professions i proporciona la formació necessària per adquirir competències professionals i coneixements de cada sector. S'organitza en cicles formatius de grau mitjà i de grau superior.

Els cicles estan agrupats per famílies i els cursos tenen entre 1.300 i 2.000 hores. La major part d'aquest temps es dedica a formació a l'escola i també hi ha una part de formació pràctica al lloc de treball. Un cicle de formació de 1.300 o 1.400 hores correspon a un any acadèmic, mentre que una sèrie de 1.700 a 2.000 hores correspon a dos anys acadèmics.

La finalització amb èxit d'un cicle formatiu s'obté amb la consecució d'un títol tècnic i la superació d'un nivell més alt de tècnic.

6. **Programes de segona oportunitat.** Aquests programes de formació laboral van adreçats a joves que tinguin un mínim de 16 anys i un màxim 21 anys en l'any en què s'inicien, que hagin cursat l'educació secundària obligatòria sense obtenir-ne el títol i que, en el moment de començar el programa, no estiguin assistint a cap curs en escoles ni cap altra formació.

L'objectiu d'aquests programes és tornar a introduir aquests estudiants en el sistema educatiu, la majoria en la formació professional. Es preveu que els estudiants també arribin a incorporar-se al mercat laboral, però generalment això no passa perquè els cal més formació.

I.1.2. Estudiants i docents

ETAPA	ESTUDIANTS	DOCENTS
Educació preescolar	329.718	61.691
Educació primària	460.584	
Educació secundària	487.779	42.273
<i>Educació secundària obligatòria</i>	285.461	
<i>Batxillerat</i>	87.377	
<i>Formació professional inicial (programes de segona oportunitat)</i>	7.537	
<i>Formació professional</i>	107.404	
Estudis universitaris	240.782	--
Altres: Escoles d'adults, ensenyaments d'idiomes, esportius, artístics,	253.092	11.276
TOTAL	1.771.955	115.240

Fons: Generalitat de Catalunya i Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya)

I.1.3. "Èxit escolar" a l'educació secundària obligatòria

Actualment, l'èxit a l'escola es mesura segons l'índex d'estudiants que obtenen el graduat al final del quart curs de l'educació secundària. Des d'aquest punt de vista, en el curs 2011-2012, l'índex va ser del 94 % dels estudiants avaluats. L'índex, però, és redueix al 92 %, si tenim en compte els estudiants matriculats a l'inici del curs¹.

I.2. Principals causes de l'abandonament

S'han detectat sis causes d'abandonament:

1. La impossibilitat de crear itineraris personalitzats.
2. La incapacitat per crear més cursos de formació a mida de les necessitats dels joves que vénen d'una situació d'abandonament i tenen unes qualificacions acadèmiques baixes.
3. La incapacitat d'oferir horaris i espais diversos per a l'aprenentatge que permetin a alguns nois sentir-se més còmodes aprenent.
4. La incapacitat de generar espais per acompanyar-los d'una forma subjectiva.
5. La incapacitat de travessar els diversos nivells d'educació i obtenir l'acreditació de cursos de formació d'una forma no finalista.
6. La impossibilitat de tornar a l'educació.

A més, cal tenir en compte el fet que, durant molts anys, ha estat molt fàcil aconseguir feina a Espanya, fins i tot per als joves amb escassa qualificació. Per tant, molts nois i noies abandonaven l'escola per anar a guanyar-se un salari. Des del 2009, l'índex d'abandonament escolar ha disminuït.

¹ Generalitat de Catalunya, 2014 (www.gencat.cat)

I.3. Breu descripció - llista del que s'ha aconseguit fins al moment en la lluita contra l'abandonament escolar

Els nens espanyols tenen escolarització obligatòria i dret a l'educació fins als 16 anys. Per als qui no assisteixen als cursos, les comunitats autònomes, les diputacions i els municipis tenen programes específics, la majoria desenvolupats per organitzacions sense ànim de lucre i finançats per l'Administració pública.

- *Unitats d'Escolarització Compartida* → Estudiants entre 15 i 16 anys. No assisteixen a cursos ordinaris. Aquests programes proposen un pla d'estudis alternatiu. Alguns se centren en la formació professional inicial.
- *Aules Obertes* → Estudiants entre 15 i 16 anys. Assisteixen a cursos ordinaris durant la meitat de la jornada lectiva i, en l'altra meitat, segueixen cursos adaptats, la majoria centrats en la formació professional inicial.

A més, moltes organitzacions comunitàries, organitzacions d'ensenyament no formal i organitzacions d'ensenyament fora de l'horari escolar ofereixen classes de reforç a la tarda.

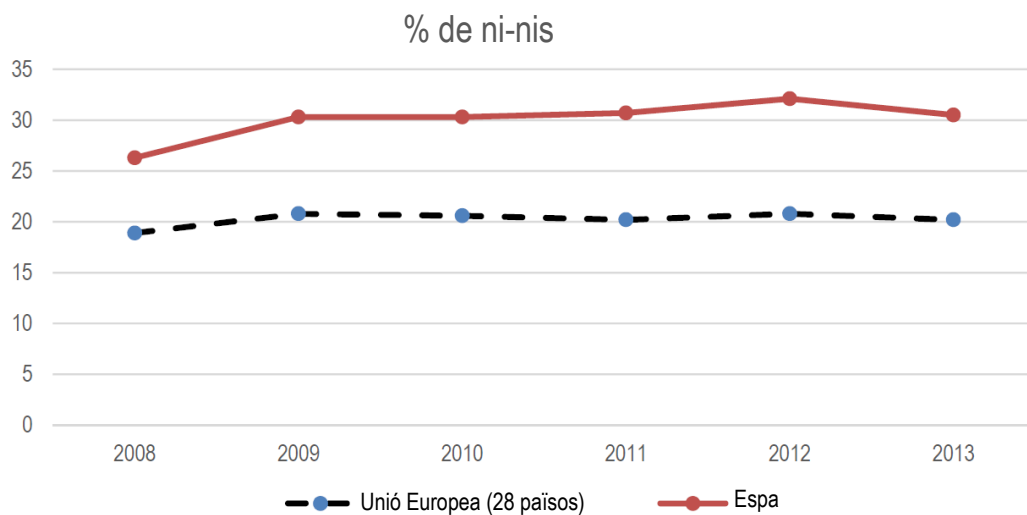
D'altra banda, per a joves de més de 16 anys, l'Administració pública ofereix alguns cursos breus de formació professional inicial amb l'objectiu de preparar-los per accedir al mercat laboral o a un curs de formació professional. La majoria d'aquests programes reben finançament de l'Administració pública, però han estat desenvolupats per organitzacions sense ànim de lucre: Programes de Formació i Inserció, Joves per l'ocupació, Forma i Insereix, Aprenent i Treballant.

Aquest programes, però, no són tan útils com podrien. Hi ha dues dificultats principals: 1) Són molt breus i no ofereixen continuïtat un cop ha acabat el curs; i 2) no estan garantits d'un any per l'altre. Per tant, no es pot pensar en un itinerari formatiu a llarg termini per a aquests estudiants.

Finalment, en els darrers anys, hem intentat impulsar les escoles de segona oportunitat. Aquest tipus d'escola oferiria itineraris a llarg termini entre els 14 i els 25 anys, centrats en la formació professional inicial. La finalitat és evitar l'abandonament escolar prematur i la deserció. Un exemple d'això és El Llindar, una organització sense ànim de lucre.

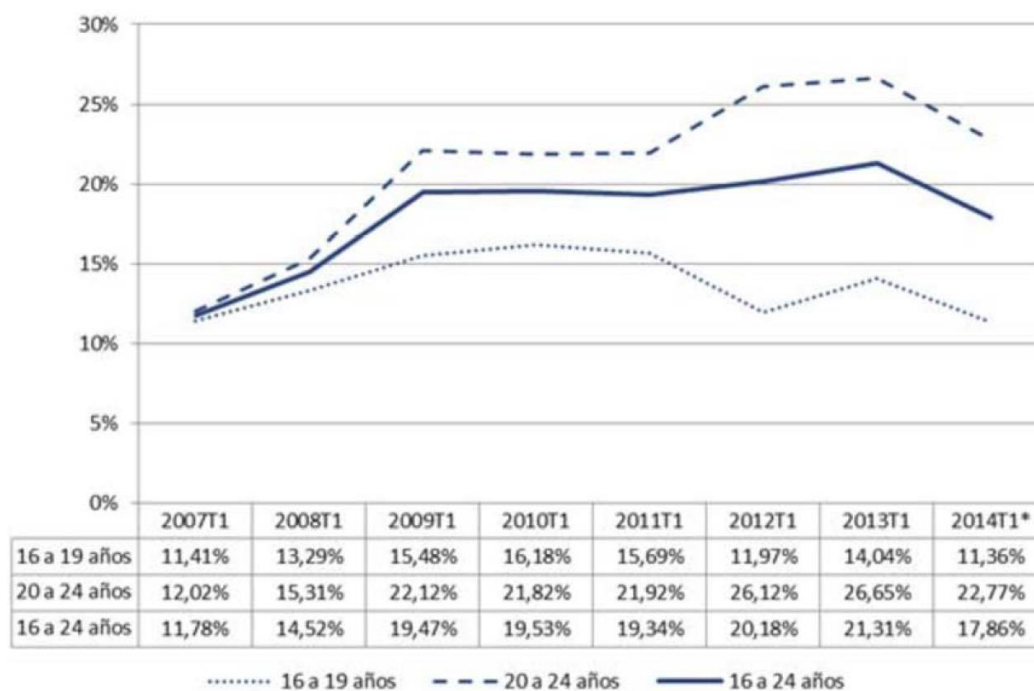
II. Recerca documental sobre dades de ni-nis de 16-24 (16-18)

II.1. Ni-nis a escala nacional en els darrers 5 anys

Font: Eurostat

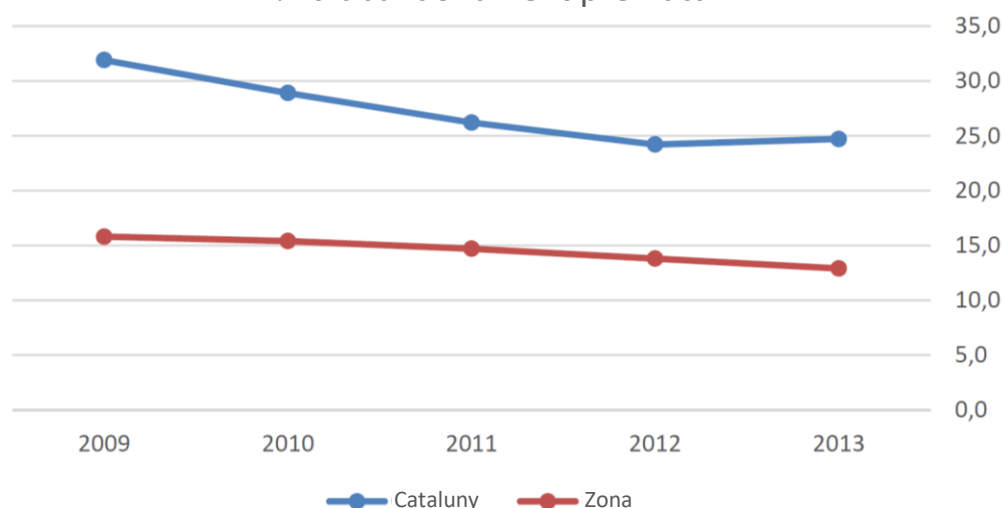
II.2. Ni-nis a escala regional en els darrers 5 anys

Font: INE (Instituto Nacional de Estadística)

II.3. Índex d'abandonament a escala regional

% d'abandonament prematur

Font: Idescat (basant-se en dades de l'INE) i Eurostat.

II.4. Qüestions específiques

Durant força temps, particularment en els darrers deu anys abans de la crisi econòmica, van arribar molts joves d'altres països, la majoria amb les seves famílies. I el nostre sistema educatiu no sempre era prou flexible per a ells.

III. Perspectiva dels sistemes actuals d'identificació, prevenció i reinserció

Podríem distingir entre tres tipus de polítiques i programes per prevenir i reintegrar els joves que han abandonat l'escola d'acord amb una prioritització per resultats, feina o retorn al sistema educatiu.

TIPOLOGIA	DESCRIPCIÓ BREU	EXPERIÈNCIES A CATALUNYA
Prioritat en l'educació	Es prioritzen les intervencions que ofereixen una segona oportunitat en el camp de l'educació. S'intenta que els joves continuïn en contacte amb l'escola ordinària mentre participen en aquests programes. Resultats rellevants: Retorn al sistema educatiu	- Unitats d'Escolaritat Compartida (UEC) - Aules Obertes - Programes de Formació i Inserció
Prioritat en la feina	Per damunt de tot, es volen oferir oportunitats en el camp laboral. Resultats rellevants: Col·locació laboral	Polítiques actives d'ocupació: - Joves per l'ocupació - Forma i Insereix - Aprenent i Treballant
Ambdós	Plans exhaustius	Treball comunitari i iniciatives locals

IV. Identificació dels organismes clau implicats

- Escoles de primària i secundària → Docents i directors.
- Municipis → Orientadors laborals, treballadors socials.
- Institucions → Serveis socials, serveis d'ocupació, seguretat social, psiquiatria infantil i adolescent, psiquiatria, orientació juvenil.
- El *Tercer Sector Social* → Associacions i fundacions locals i socials: escoles alternatives, organitzacions de la comunitat, organitzacions educatives no formals, organitzacions d'ensenyament fora de l'horari escolar (*centres oberts*)

V. Resum de bones pràctiques: El Llindar

1. Tipus d'acció - regió/país

Privat. El Llindar és una organització sense ànim de lucre.

2. Nom de l'acció:

El Llindar, Escola de Segona Oportunitat.

3. Context de l'acció:

El punt de partida és un problema educatiu, social i laboral greu. Després de deu anys d'experiència com a organització, El Llindar pot assegurar que el sistema educatiu falla i que un índex molt significatiu d'estudiants abandonen l'escola (24 %, INE 2014), especialment els que són més fràgils i vulnerables. Això té una repercussió directa sobre l'índex d'atur juvenil (49,36 %, INE 2014). Són joves que no estan preparats, ni personalment ni formativa, per crear-se un procés vital i incorporar-se al mercat laboral. Aquesta situació és més greu a comarques com el Baix Llobregat.

En aquest sentit, el creixement personal i la millora de les competències professionals són bàsics per assolir la inclusió social. Paradoxalment, al Baix Llobregat no hi ha cap programa de formació específic del tipus que seria necessari.

Entre les causes del fracàs del sistema educatiu, hem trobat que hi ha unes polítiques estandarditzades i poc flexibles que no permeten un tractament personal. És per això que necessitem un únic sistema educatiu, però escoles diferents. Una d'aquestes escoles diferents seguiria el model d'escola de segona oportunitat promogut per El Llindar.

4. Objectius:

La missió d'El Llindar és oferir un espai educatiu pensat per acabar amb la successió de fracassos i d'abandonaments escolars per part dels adolescents i joves que han quedat exclosos del sistema educatiu i social.

L'objectiu principal és combatre l'abandonament escolar prematur reduint la deserció escolar, reintegrar els joves en l'educació i millorar-ne l'ocupabilitat.

5. Lloc de l'acció:

Cornellà de Llobregat, Catalunya. Els estudiants provenen de la majoria de ciutats de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

6. Associacions tècniques i financeres:

El Llindar no disposa d'un pressupost estable. Rep subvencions públiques de la Generalitat, de la Diputació i dels ajuntaments. També ha establert relacions econòmiques privades. Tot i això, no té cap acord formal a llarg termini, motiu pel qual ha d'aplicar les subvencions anualment, atès que no les tenen mai garantides d'un any per l'altre.

La col·laboració, però, va més enllà del cofinançament: transferència de coneixements, impuls empresarial, associacions amb autoritats i organitzacions socials locals, intercanvi de bones pràctiques, etc. En són dos exemples la Fundació Cassià Just, vinculada a la salut mental, i Cebado, una empresa de referència en el sector de la perruqueria.

Finalment, El Llindar participa en diverses federacions i xarxes: Plataforma d'Entitats per a la Inclusió dels Joves (PEI Jove; en té la presidència); Xarxa d'Infants i Adolescents de Cornellà (XIAC); Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) i la Coordinadora Catalana de Fundacions (en té la vicepresidència).

7. Adreçada als joves (edat):

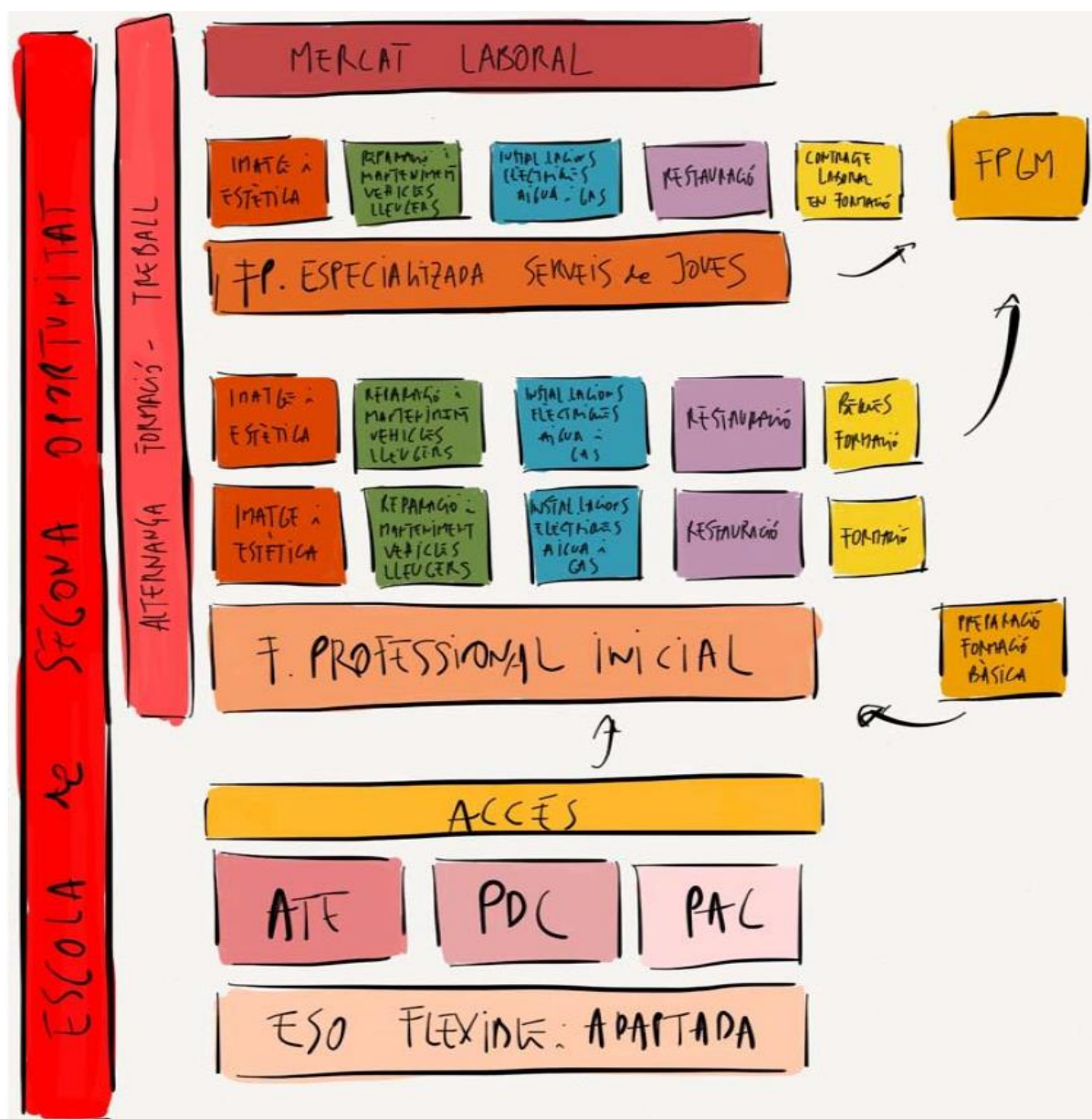
Adolescents i joves d'entre 14 i 25 anys exposats a la vulnerabilitat social i que estan distanciat de la vida social i del sistema educatiu. La majoria arriben després de passar algun període en els serveis socials locals, en programes del Govern i en instituts. El Llindar ofereix suport a entre 250 i 300 estudiants cada any.

8. Descripció de l'acció:

El Llindar desenvolupa accions educatives alternatives i innovadores en dues grans àrees:

- Programes de formació educativa: Educació secundària obligatòria adaptada i flexible, formació professional inicial i especialitzada, programes d'abandonament.
- Serveis amb joves. Establerts com a empreses socials, estan pensats per ampliar la formació mentre es desenvolupa una experiència laboral real: 1) Escola de perruqueria; 2) Manteniment d'edificis; 3) Projectes amb empreses; 4) Orientació laboral; 5) Escola de cuina (properament).

El punt d'inflexió és la metodologia: una orientació subjectiva, alternança entre formació i treball i itineraris flexibles i personalitzats.

9. Resultats:

Des del 2004, El Llindar ha acompanyat més de 3.000 joves. Però el més important és que el 75 % d'aquests joves vol continuar estudiant l'any següent, és a dir, que es reincorporen al sistema educatiu.

10. Claus d'èxit i lliçons apreses:

El model d'escola de segona oportunitat ofereix un espai per als estudiants que tenen altres necessitats, ritmes o interessos. És per això que els coneixements no es basen en la quantitat de cursos, sinó en la metodologia: una orientació subjectiva, alternança entre formació i treball i itineraris flexibles i personalitzats.

Tot es basa en la mentoria i se centra en els interessos personals i les necessitats (educatives, personals i laborals). El treball individualitzat consisteix a combinar elements específics. Això fa que la metodologia sigui la pedra angular de tot el model:

- Escolta activa.
- Orientació subjectiva en el procés vital i formatiu.
- Vincles afectius i pedagogia de la responsabilitat.
- Respecte pel temps lògic de l'estudiant (i no el cronològic), introduït en itineraris educatius flexibles i personalitzats més prolongats.
- Alternança entre formació i treball.
- Suport a les famílies i coordinació amb els dispositius territorials socials i educatius.

Per resumir, una bona orientació garanteix la reconexió amb el sistema educatiu, una millor formació i la creació d'un projecte vital, educatiu i laboral que afronta les febleses individuals i assoleix una correcció subjectiva.

11. Mesures d'avaluació:

El Llindar treballa en un sistema nou i més eficaç per avaluar els resultats de la seva acció.

12. Sostenibilitat de l'acció:

El Llindar valora que hi ha tres elements que poden afectar la implementació del model:

1. Fragilitat/inestabilitat econòmica. Això afecta la nostra manera de treballar: El Llindar ha d'invertir massa esforços a recaptar fons.
2. S'actua com si El Llindar fos una escola pública, tot i que no està reconeguda com a tal. Això comporta assumir costos estructurals sense saber si hi haurà ingressos suficients en acabar l'any.
3. Dificultat de consolidar una estructura de direcció professional. La subvenció pública i la majoria de les organitzacions privades financen només les despeses de formació directes (personal docent, etc.). Però hi ha una sèrie d'altres despeses indirectes que també són essencials per posar en pràctica aquests cursos (secretaria i administració, direcció general, etc.)

Actualment, l'Administració pública dóna suport a aquest model educatiu, tot i que això no es tradueix en un suport financer complet i estable. De tota manera, El Llindar continua treballant en aquesta direcció. Alhora, treballa per consolidar acords i col·laboracions estables amb altres entitats per garantir la implementació del projecte.

I, per últim, està duent a terme activitats de promoció, de generació de discursos i difusió del model, amb la finalitat d'accelerar el seu procés de reconeixement dins del sistema educatiu públic.

13. Contactes (estructura, país, regió, nom, telèfon, correu electrònic):

- Directora: Begonya Gasch Yagüe
- Tel.: +34 933 773 189
- Mòbil: +34 636 253 118
- A/e: info@ellindar.org

Fundació El Llindar
Ctra. de l'Hospitalet, s/n (Parc de Can Mercader)
08940 Cornellà de Llobregat
Catalunya (Espanya)